आदर्श प्रश्नपत्र/ Model Que. Paper : I/23-24/ संस्कृत /
वेदभूषण चतुर्थ-वर्ष / Vedabhushan Fourth Year/
कक्षा 9वीं / पूर्व मध्यमा - I / Class 9th / Purv Madhyama - I
वर्ष / Year 2023-24
विषय - संस्कृतम्

समयः- 3 होराः पूर्णाङ्काः- 100

सामान्यनिर्देशाः-

1. कृपया सम्यक्तया परीक्षणं कुर्वन्तु यत् अस्मिन् प्रश्नपत्रे 15 पृष्ठानि तथा च 13 प्रमुखाः प्रश्नाः सन्ति।
2. अस्य प्रश्नपत्रस्य पठनाय 15 निमेषः निर्धारिताः सन्ति। अस्मिन् अवधौ केवलं प्रश्नपत्रं पठनीयं किमपि उत्तरं न लेखनीयम्।
3. अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति-

क.	खण्डः	अपठितावबोधनम्	20 अङ्काः
ख.	खण्डः	रचनात्मककार्यम्	15 अङ्काः
ग.	खण्डः	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25 अङ्काः
घ.	खण्डः	पठितावबोधनम्	40 अङ्काः

4. सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराणि संस्कृतेन लेखनीयानि।
5. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन अवश्यं पठनीयाः।

क खण्डः
(अपठितावबोधनम्- 20 अङ्काः)

1. **अधोलिखितम् अपठितगद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानामुत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखत -** $2 \times 10 = 20$

इदं हि विज्ञानप्रधानं युगम् । विशिष्टं ज्ञानं विज्ञानम् इति कथ्यते । अस्मिन् शताब्दे सर्वत्र विज्ञानस्य प्रभावो दरीदृश्यते । अधुना नहि तादृशं किमपि कार्यं विद्यते यत्र विज्ञानस्य साहाय्यं नापेक्ष्यते । गमनागमने, समाचारप्रेषणे, दूरदर्शने, सम्भाषणे, शिक्षणे, चिकित्साक्षेत्रे, मनोरञ्जनकार्ये, अन्नोत्पादने, वस्त्रनिर्माणे, कृषिकर्मणि, तथैवान्यकार्यकलापेषु विज्ञानस्य प्रभावः तदपेक्षा च सर्वत्रैवानुभूयते । सम्प्रति मानवः प्रकृतिं वशीकृत्य तां स्वेच्छया कार्येषु नियुङ्क्ते । तथाहि वैज्ञानिकैः अनेके आविष्काराः विहिताः । मानवानां हितमहितं च अपश्यद्भिः वैज्ञानिकैः राजनीतिविज्ञैर्वा परमाणुशक्तेः अस्त्रनिर्माण एव विशेषतः उपयोगो विहितः। तदुत्पादितं च लोकध्वंसकार्यम् अतिघोरं नितरां घृणास्पदं च । अयं च न विज्ञानस्य दोषः न वा परमाणुशक्तेरपराधः, पुरुषापराधः खलु एषः । अतोऽस्य मानवकल्याणार्थमेव प्रयोगः करणीयः ।

अ. अस्य गद्यांशस्य समुचितं शीर्षकं लिखत ।

आ. इदं युगं कीदृशम् ?

इ. विज्ञानं किम् अस्ति ?

ई. कैः आविष्काराः विहिताः ?

उ. परमाणुशक्तेः कस्मिन् उपयोगो विहितः ?

ऊ. मानवः कं वशीकृत्य तां स्वेच्छया कार्येषु नियुङ्क्ते ?

ऋ. कस्य हितमहितं च अपश्यद्भिः वैज्ञानिकैः परमाणुशक्तेः अस्त्रनिर्माण एव विशेषतः उपयोगो विहितः?

ऌ. विज्ञानस्य प्रयोगः किमर्थं करणीयः ?

ए. कस्मिन् शताब्दे सर्वत्र विज्ञानस्य प्रभावो दरीदृश्यते ?

ऐ. विज्ञानप्रधानम् इति पदस्य विशेष्यपदं चित्वा लिखत ।

ख खण्डः

(रचनात्मककार्यम्- 15 अङ्काः)

2. **अस्माकं वेदविद्यालयः इति विषयमवलम्ब्य दशवाक्यपरिमितं निबन्धं लिखत ।** 05

----

3. भवान् वेदभूषण-चतुर्थवर्षस्य छात्रः रमेशः । स्वविद्यालयस्य प्रधानाचार्याय दिनत्रयस्य रुग्णतावकाशार्थं प्रार्थनापत्रं लिखतु । 05

----

4. अधोलिखितानि वाक्यानि संस्कृतभाषया अनूद्य लिखत। 1 x 5 = 05

अ. राम घर जा रहा है । Rama is going home.

आ. मैं कल विद्यालय नहीं जाऊँगा । Tomorrow I will not go school.

इ. राम और रमेश खेल रहे हैं । Rama and Ramesh are playing.

ई. महेश कल बाजार गया था । Yesterday Mahesh want to market.

उ. तुम कब घर जाओगे ? Where are going home ?

ग खण्डः

(अनुप्रयुक्तव्याकरणम्- 25 अङ्काः)

5. अधोलिखितपदानां विग्रहवाक्यपूर्वकं समासं निर्दिशत - 1 x 5 = 05

		विग्रहः	समासनाम
अ.	निर्जनम्	....	....
आ.	अधिहरि	....	....
इ.	इतिहरि	....	....
ई.	अनुरूपम्	....	....
उ.	उपगङ्गम्	....	....

6. अधोलिखितानां वाक्यानां प्रयोग-परिवर्तनं कुरुत - 1 x 5 = 05

अ. जनः ग्रामं गच्छति ।

आ. रामेण पुस्तकं पठ्यते ।

इ. वृक्षाः फलानि ददति ।

ई. मया फलानि खाद्यन्ते ।

उ. अहं श्लोकौ पठामि ।

----

7. अधोलिखितपदानां प्रकृतिप्रत्ययौ विभजत- **1 x 5 = 05**

		प्रकृतिः	**प्रत्ययः**
अ.	सामाजिकः	....	....
आ.	पठितवान्	....	....
इ.	पीत्वा	....	....
ई.	आह्वानीयः	....	....
उ.	दातुम्	....	....

8. अधोलिखितानां शब्दानां सन्धिनिर्देशपूर्वकं सन्धिविच्छेदं कुरुत - **1 x 5 = 05**

		सन्धिविच्छेदः	**सन्धिसूत्रम्**
अ.	कुतोऽत्र	.... + ...	....
आ.	पृष्ठोपरि	.... + ...	....
इ.	जलान्ते	.... + ...	....
ई.	दिवसेश्वरः	.... + ...	....
उ.	चैव	.... + ...	....

9. **अधोलिखितेषु रेखांकितपदेषु विभक्तिं तत् कारणञ्च लिखत -** 1 x 5 = 05

अ. जलं विना जीवनं नास्ति ।

आ. राजमार्गम् अभितः वृक्षाः सन्ति ।

इ. बालकाय मोदकं रोचते ।

ई. सः जटाभिः तापसः दृश्यते ।

उ. श्रीगणेशाय नमः।

घ खण्डः

(पठितावबोधनम्- 40 अङ्काः)

10. **अधोदत्तान् श्लोकान् पठित्वा प्रश्नानां समाधानानि लिखन्तु-** 1 x 5 = 05

विद्या ददाति विनयं विनयाद्याति पात्रताम् ।
पात्रत्वाद् धनमाप्नोति धनाद्धर्मं ततः सुखम्॥
जलबिन्दुनिपातेन क्रमशः पूर्यते घटः।
स हेतुः सर्वविद्यानां धर्मस्य च धनस्य च॥

प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः प्रारभ्य विघ्ननिहता विरमन्ति मध्याः।

विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति॥

अ. विद्या नाम कीदृशं धनम् अस्ति ?

आ. क्रमशः जलबिन्दुनिपातेन किं भवति ?

इ. विद्या किं ददाति ?

ई. पुरुषाः कति विधाः भवन्ति ?

उ. नीचैः जनैः केन कारणेन कार्यं न प्रारभ्यते ?

----

11. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानाम् उत्तरं 25-30 शब्दैः उत्तरत- 2 x 5 = 10

अ. वानरः कस्मै जम्बूफलानि अददात् ?

आ. गद्यपद्यमयं काव्यं किम् ?

इ. कर्मणि प्रयोगे कर्ता कस्यां विभक्तौ भवति ?

ई. आचार्यः कमनूच्य कमनुशास्ति ?

उ. द्वयोः मध्ये एकस्य अतिशये वक्तव्ये कस्य प्रत्ययस्य प्रयोगः भवति ?

ऊ. 'किरातार्जुनीयम्' इति पदस्य व्युत्पत्तिं लिखत?

----

12. **अधोलिखितेषु प्रश्नेषु केषाञ्चित् पञ्चानाम् उत्तरं 50-60 शब्दैः उत्तरत-** 3 x 5 = 15

अ. अष्टौ स्त्रीप्रत्ययाः के ?

आ. "षिद्गौरादिभ्यश्च" इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यायत ।

इ. शार्दूलविक्रीडितच्छन्दसः लक्षणं सोदाहरणं लिखत।

ई. भुजङ्गप्रयातच्छन्दसि के गणाः भवन्ति ? सलक्षणं विवेचयत ।

उ. वर्त्तमानकाले सर्वत्र पर्यावरणं कथं दृश्यते ? उपवर्णयत ।

ऊ. उपमारूपकयोः भेदः कः ?

----

13. **अधोलिखितेषु प्रश्नेषु प्रश्नद्वयं** 120-150 **शब्दैः उत्तरत-** 5 x 2 = 10

अ. किरातार्जुनीयमहाकाव्यस्य कवेश्च परिचयं संस्कृतगिरा लिखत ।

आ. श्लेषयमकयोः भेदः सलक्षणं सोदाहरणं स्पष्टयत ।

इ. पुण्यभूमेः भारतस्य चतुर्दिक्षु स्थितानां मुख्यानां पीठानं च परिचयपूर्वकं मन्दिराणां, देवानां च दश नामानि लिखत ।